

Jeřábek, Dušan

I.

In: Jeřábek, Dušan. *Václav Vladivoj Tomek a Karel Havlíček v letech bachovské reakce*. Vyd. 1. V Brně: Univerzita J.E. Purkyně, 1979, pp. 7-14

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/121525>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

I.

Léta 1849—1851 jsou obdobím prudkého zvratu v životě české národní společnosti. Na počátku tohoto tříletí, v prvních měsících roku 1849, existovala ještě reálná perspektiva ústavního vývoje v Rakousku. Tato perspektiva však fakticky skončila rozehráním kroměřížského ústavodárského říšského sněmu 7. března 1849. Oktrojovaná ústava, datovaná 4. března téhož roku, byla jen přechodem k úplnému absolutismu. Rakouská vláda — jak napsal Bedřich Engels — „konečně odhodila masku. Ve své ústavě ze 4. 3. vyhlásila, že Rakousko je nedělitelná monarchie se společnými financemi, společným celním systémem a společnou armádou, čímž odstranila všechny hranice a odlišnosti mezi německými a neněmeckými provinciemi“.¹

Vyhlášení „základních práv“ v úvodu k nové ústavě znělo ovšem relativně nadějně: obsahovalo sliby náboženských, občanských a politických práv, svobody vědeckého bádání, jazykovou rovnoprávnost, právo na shromažďování a na vytváření spolků. Pozoruhodný je zvláště pátý paragraf „základních práv“: „Každý má právo slovem, písmem, tiskem neb obrazy své mínění svobodně vyjádřiti. Tisk nesmí cenzuře podroben býti“. V dodatku k tomuto paragrafu se však praví: „Proti zneužívání tisku vydá se omezující zákon“.

Od vydání oktrojované ústavy převládá v rakouské politice stále zřejměji snaha vytvořit co nejrychleji podmínky k tomu, aby mohl být zrušen stav formální ústavnosti a nahrazen novým absolutismem. Bylo to usnadněno tím, že březnová ústava vlastně nikdy nevešla v život, a to jak pro odpor císaře Františka Josefa, tak ministerského předsedy knížete Felixe Schwarzenberga.

Pokud šlo o vztah nové vlády — zvláště mladého panovníka — k Čechům a k jejich národnímu úsilí, byl to vztah krajně nedůvěřivý. Vláda pokládala za nutné zbavit se jakéhokoli nebezpečí, jež by z české strany mohlo ohrožovat vídeňské plány na restauraci absolutismu. Takzvaná strana národní v Čechách nebyla sice — jak se ukázalo nedávno za revolučních událostí — jednotná, pokud šlo o způsob zápasu za národní práva, ale převažoval v ní společný odpor k centralistickým vládním tendencím, k oklešťování politických práv, vyjádřených oktrojovanou

¹ B. Engels v dubnu 1852. — Viz K. Marx — B. Engels — V. I. Lenin, K dějinám Československa a československého dělnického hnutí, díl druhý, Praha, Nakladatelství politické literatury 1963, str. 241.

ústavou, a takřka zcela ji sjednocovalo přesvědčení o nutnosti národní rovnoprávnosti v Rakousku na základě federalizace.

Ze dvou křídel národní strany zdálo se vládě roku 1849 nebezpečnější to, jež představovali radikálové. Jejich odhodlání nevyhýbat se ani cestě otevřeného protivládního odboje, stejně jako jejich stále upozorňování na neodkladnou nutnost řešit nejen národní, ale i sociální problematiku v Rakousku získávalo jim popularitu a vliv v nejšířších vrstvách českého obyvatelstva. Projevovalo se to mimo jiné v tom, že radikálně demokratický tisk, Pražský večerní list a Lípa slovanská, byl daleko rozšířenější než noviny liberální — nemluvě o tisku vládním a o zanedlouho nově zřízeném orgánu českých konzervativců, Vídenském deníku. První otevřený útok vlády směřuje tedy — takřka vzápětí po rozeznání kroměřížského sněmu — proti českým radikálům. Záminkou k tomu se stalo tzv. májové spiknutí. Jistě nejkompentnější svědectví o něm podává Josef Václav Frič ve svých Pamětech. K přípravě ozbrojeného protivládního povstání, jehož se měly účastnit především radikální kruhy v Čechách, dal se Frič přemluvit v dubnu r. 1849 v Drážďanech Bakuninem. „Jeho přesvědčující výmluvnosti těžko bylo odolati, bylť duchem i postavou pravým Titanem [...]. Ohromná mohutnost duševní síly a vytrvalost v provádění nejspolehlivějších koncepcí upříti se mu nedá“.²

Frič zorganizoval v Praze malou skupinu, ne více než deset mladých mužů, kteří měli s nepatrnou zásobou zbraní a peněz provést povstání. Věc byla prozrazena a spiklenci byli 10. května 1849 pozatýkáni; mezi zatčenými byli Frič, Sladkovský a Sabina. „Jsem přesvědčen“ — napsal Frič v Pamětech — „že i bez našeho zatknutí [...] nebylo by k nežádánímu povstání došlo, reakce by byla tak jak tak, i bez prohlášení stanného práva a stavu obleženosti nad Prahou, historickým svým proudem pokračovala“.³ Neuskutečněný — a zřejmě neuskutečnitelný — plán „májového spiknutí“ dal ovšem rakouské vládě záminku, aby mohla co nejtvrdějším způsobem vystoupit proti vzrůstajícím se radikálním proudům nejen v Čechách, ale v celém Rakousku. Začalo pronásledování a zatýkáni všech, kdo byli podezřelí z pokrokového smýšlení; rozmáhalo se udavačství a nebylo obrany proti nařčení z protistátních záměrů. Od roku 1850 do r. 1853 byly vynášeny drastické rozsudky nad českými, ale i německými obžalovanými: celkem 28 rozsudků smrti a kolem padesáti trestů mnohaletého žaláře. Frič ušel rozsudku smrti jen proto, že v době svého provinění nebyl ještě dvacetiletý. Dostal však osmnáct roků vězení. Tresty smrti změnila vláda vesměs v dlouholeté uvěznění. Mezi českými odsouzenými byli vedle Friče zejména Karel Sladkovský, Emanuel Arnold a Karel Sabina, jiné nepohodlné osoby byly odváděny násilím k vojsku,

² J. V. Frič, Paměti, svazek druhý, oddíl čtvrtý, Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění 1960, str. 363–364.

³ L. c. str. 370.

jako například redaktor radikálního Pražského večerního listu Jan Knedlhans Liblínský nebo jeho druh Ferdinand Čenský. V Praze i v některých jiných městech byl vyhlášen stav obležení. Slovanská lipa byla rozpuštěna, český tisk postupně zapovídán.

Vládě se tedy podařilo radikální hnutí v Čechách násilím potlačit; z této strany jí proto na řadu let nehrozilo nebezpečí. Bylo však nyní nezbytné zlikvidovat ještě další nebezpečí, totiž to, které hrozilo ze strany českých liberálů. Zdánlivě šlo o nebezpečí daleko menší. Liberálové byli vesměs odpůrci radikálů a radikalismu. Jejich největší autority — zejména Palacký a Havlíček — odmítali radikální politiku a obviňovali r. 1848 i 1849 radikály z neodpovědnosti vůči národní společnosti. Nejostřeji to vyjádřil Havlíček v Národních novinách 12. května 1849 v článku, kde mimo jiné napsal: „[...] jsme opět již v tom stavu [...], ve kterém jsme byli po červnových událostech, jenom ovšem s tím rozdílem, že jsme se do něho dostali mnohem lacinějším způsobem, bez červnových událostí! Jest to ovšem bolestné postavení, zvláště když vidíme, z jakých příčin se nám dostalo tohoto zrušení našich svobod; a že nás nyní do nevole přivedla právě ta strana, která v zaslepenosti a přemrštěnosti své o sobě myslí, že jest ona hlavní podpora svobody. Neboť si mohl každý rozumný dobře pomyslet, že vláda čeká jen na příležitost, aby mohla Prahu dát do stavu vojenského a aby se tak zbavila nepohodlné opozice, kterou nyní skoro jen Čechové proti ní činiti mohli. Teď dosáhla vláda velmi lehce oučele svého, a kdo jí k tomu pomohl? Strana slabounká několika přemrštěnců, takže se ukázalo opět skutečně to, co my vždy říkáme, že si totiž reakce a destrukce ustavičně do rukou pracují a o svobodu nás připravují“.⁴ — Je ovšem třeba současně připomenout, že Havlíček nepřestal pokládat za hlavního viníka celé této situace rakouskou vládu. Vyplyvá to například z jeho článku v Národních novinách 31. května 1849 (Proti Prager Zeitungu): „Ať jen nezapomíná Prager Zeitung ve své horlivosti proti revolucionářům, že by se revolucionářům nikde dařiti nemohlo, kdyby je nepodporovaly vlády buď svou zlomyslností neb svou nešikovností. Proti poctivé, svobodomyšlné vládě nedovedou ani nejzlomyslnější lidé platnou revoluci provésti. Proti despotické, zákony samovolně rušící vládě ovšem ale musí být dle každého práva dovoleno též násilí užívati, jak to také i historie dokazuje, a tu právě i nejslechetnější občané chopili se zbraně a bojovali o svobodu“.⁵

Výhody, plynoucí vládě z rozporů mezi českými radikály a liberály, byly do značné míry jen pomyslné. Žádná z obou stran neustupovala od programu národního sebeurčení a netajila svůj odpor k likvidaci ústavnosti

⁴ Karla Havlíčka Borovského Politické spisy, díl II/2, Praha, Jan Laichter 1902, str. 542–543.

⁵ L. c. str. 573–574.

a k restauraci absolutistického vládního systému. Vláda proto dobře cítila, že chce-li zlomit odpor národa, nemůže se spokojit jen likvidací radikálních reprezentantů. Vůdčí pozice v české politice, v českém veřejném životě, v oficiálních i neoficiálních národních institucích zaujímali vesměs představitelé liberálů — a právě tyto pozice bylo třeba jakýmkoli prostředky získat a vydobýt pro potřeby a cíle obnovovaného vídeňského absolutismu.

K dosažení tohoto záměru hledali vládní představitelé spojence a pomocníky v českém táboře. Do roku 1849 měla v něm skupinka provládních konzervativců (nebo spíš reakcionářů), jejímž jádrem byli tzv. sedmašedesátníci z roku 1848, jen nepatrný význam. Ale tvrdé zásahy proti národním a demokratickým snahám v Rakousku na jaře 1849 vykonaly své. Nejednen z někdejších pokrokářů mění se takřka přes noc v konzervativce, ze zdánlivě nesmiřitelných odpůrců vlády stávají se v mnoha případech její horliví spolupracovníci.

Příklad takového obratu poskytoval sám čelný reprezentant, ba tvůrce rakouského absolutismu padesátých let, dr. Alexandr Bach. Tento vídeňský advokát, narozený r. 1813, patřil ještě roku 1848 k předním dobovým liberálům, ba radikálům, a činně se účastnil na straně vzbouřenců květnového povstání ve Vídni. Jeho obrat ve smýšlení i v jednání byl stejně náhlý jako důsledný. Stal se chráněncem arcikněžny Žofie, matky mladého císaře Františka Josefa, byl jmenován ministrem spravedlnosti, a zanedlouho — r. 1849 — ministrem vnitra. Jeho nepřátelé ve vládě znemožnili, aby se stal nástupcem předčasně zemřelého ministerského předsedy Felixe Schwarzenberga; ale i tak dosáhl Bach rozhodující pozice, když se stal místopředsedou vlády, v jejímž čele zaujal neobsazenou předsednickou funkci sám císař.

Bach vykonával na vývoj českých událostí od roku 1849 jistě základní a nejpodstatnější oficiální vliv. Ale v jistém smyslu neméně důležitý, ne-li ještě důležitější význam mělo působení některých jiných osobností z bližšího, ale i vzdálenějšího Bachova okolí, jejichž vztah k českým poměrům byl daleko užší, než tomu bylo u Alexandra Bacha. Šlo totiž vesměs o muže, kteří pocházeli z pražských vlasteneckých kruhů, a české národní poměry jim proto byly důvěrně známy.

Mezi těmito osobnostmi je třeba na prvním místě jmenovat bývalého zemského prezidenta v Čechách hraběte Lva Thuna, který se stal roku 1849 prvním rakouským ministrem kultu a vyučování a v této funkci měl maximální možnost zasahovat do českých národních záležitostí.

Thun využil této možnosti především k tomu, aby v Čechách vytvořil konzervativní opozici proti „straně národní“. Bylo to ovšem tažení především proti liberálům, kteří se přes svou tolikrát osvědčenou rakouskou loajalitu nyní stali — po zneškodnění radikálů — dalším objektem perzekučních postupů a plánů vídeňské vlády.

Jako Bach byl i Thun pronásledovatelem svých bývalých spojenců,

a vlastní nedávná minulost zřejmě nedělala potíže jeho kariéře ani jeho svědomí.

Lev Leopold Thun⁶ se narodil r. 1811 v Děčíně jako nejmladší ze tří synů Františka Antonína Thuna, reprezentanta děčínské větve thunovské. Na pražské univerzitě studoval práva, nabyt cestami po západní Evropě širokého rozhledu a osvojil si svobodomyslné ideje své doby. Počítal se k žákům Bernarda Bolzana, hmotně jej podporoval po jeho nuceném odchodu z univerzity a stal se za to dědicem Bolzanovy knihovny. Působil jako krajský komisař ve Slaném a v Hradci Králové, později jako vládní komisař ve Vídni. Ve třicátých a čtyřicátých letech patřil k nejpřednějším osobnostem vlastenecké šlechty v Čechách. Bylo to v době, kdy pojem vlastenectví se i v povědomí aristokracie postupně naplňoval obsahem nacionálním a přestával být jen synonymem teritoriálního patriotismu. Lev Thun se tehdy účastnil všech národních akcí. Byl členem výboru Muzea Království českého, patřil k zakladatelům Matice české a k členům Sboru pro vzdělávání řeči a literatury české při Matici. Vyznal se v české literatuře, k níž si ovšem musel vydobýt cestu vlastním studiem češtiny; ač jeho mateřštinou byla němčina, nazýval prý češtinu svým „přirozeným jazykem“.

Proto vzbudilo — aspoň v liberálních kruzích českého měšťanstva — mnoho nadějí Thunovo jmenování zemským místodržitelem v Čechách, k němuž došlo v květnu roku 1848. Události, které skoro vzápětí následovaly, však zřejmě nemálo oslabily Thunův pocit solidarity s českým vlasteneckým hnutím. Nešlo asi jen o to, že Thun byl radikálními povstalci jeden den vězněn a propuštěn jen na přímluvu svých přátel z liberálních kruhů, zejména Palackého. Důležitější byl fakt, že Thun — jako „svobodomyslná“ aristokracie v Čechách skoro vůbec — byl rázem postaven před skutečnost, že české národní hnutí bylo schopno přejít z polohy jen ideové do oblasti zcela konkrétního společenského zápasu a nabýt dokonce revoluční podoby. Takový vývoj budil však v Thunovi nejvyšší odpor; z každého lidového hnutí měl hrůzu, a ta jej stále víc doháněla ke krajnímu konzervatismu a k podpoře centralistické vládní politiky. — Z hlediska vládního skončilo Thunovo místodržitelské působení v Praze fiaskem; proto byl už v červenci r. 1848 svého úřadu zproštěn. Když o rok později byl jmenován ministrem vyučování, definitivně přetrhal svazky, které ho dosud poutaly k české národní společnosti v Praze, zvláště k Palackému. Začal naplno sloužit bachovské absolutistické politice a usiloval o to, aby v Čechách pomohl zlikvidovat národní hnutí.

⁶ O Lvu Thunovi zanechal nejzevrubnější svědectví Alexandr Helfert v knižní monografii *Graf Leo Thun*, Vídeň 1891. Její hodnotu a spolehlivost však omezuje příliš oslavná tendence a nedostatek kritičnosti, daný nejenom autorovým přátelským poměrem k Thunovi, ale i tím, že Helfert sám byl reprezentantem vládní politiky. — Kritickou charakteristiku Lva Thuna nacházíme naopak u E. Denise (*Čechy po Bílé hoře*, díl druhý, Praha 1905).

Navenek vystupoval ovšem dále jako jeho ochránce; ale skutečné Thunovy vztahy k českému národu byly prosáklé nejreakčnějšími vládními tendencemi. Ostatně zrcadlem Thunovských názorů z této doby je jeho vlastní brožurka *Úvahy o nynějších poměrech, hledic zvláště k Čechám*, vydaná v Praze roku 1849.

Thun se zde vydává za přítele Slovanstva a Čechů — hrozí se však jakékoli jejich politické moci v Rakousku. Vláda dala svým národům r. 1848 rovnoprávnost, avšak rakouští Slované se mají podle Thuna smířit s tím, že přesto nebudou Němcům „postaveni ve všem všudy v rovnost faktickou“, neboť prý zaostávají za Němci „co do vzdělanosti“. Češi dosáhli r. 1848 svých politických cílů, proto trvání „české opoziční strany národní [...] jest choroba, na kterou postonávají Čechy i Rakousko“.⁷ Za nejnebezpečnější škůdce národní věci považuje Thun ty, kdo z ní chtějí udělat záležitost jedné politické strany. A právě to se děje — český národ podle Thuna prý „zakrněl jen v jedinou politickou stranu“, existují pro něj jen jediné noviny (Thun zřejmě míní Havlíčkovy Národní noviny) a kdo by chtěl založit jiné, byl by „vystaven na pranýř jako zrádce věci národní“.⁸ „Zdali by národ“ — ptá se Thun s neupřímnou starostlivostí a pochybnou logikou — „něčeho získal, vyměniv jho vlády absolutní za okovy strany samovládní?“⁹ Thunovým spiskem proniká snaha paralyzovat vliv radikálních idejí osmačtyřicátého roku a rozdělit český národní tábor. Nechť Češi uváží, píše Thun v závěru, „může-li tím získati vyvinutí národní, jestliže nyní — když by se vpravdě národní rozmanitost původních idejí svobodně vytvořiti mohla v zápasu rovnoprávných stran — místo toho malý hlouček předbřeznových »vlastenců«, osobujíc sobě v tom výhradní monopol, vštěpuje lidu státnickou svou moudrost...“¹⁰

Stejným směrem, který se projevuje v těchto jeho *Úvahách o nynějších poměrech*, postupoval tehdy Thun jako politik. Zejména napomáhal tomu, aby se vláda zmocnila hlavních národních institucí a aby byla znemožněna existence svobodného českého tisku.

Prvního cíle bylo z největší míry dosaženo tím, že z výboru muzejní Společnosti byl v červenci r. 1852 vypuzen její zakladatel Palacký¹¹ a že byl prosazen vládní vliv v Matici české; to se neblaze projevilo tím, že byl zmařen (rovněž roku 1852) plán Palackého na vydávání české encyklopedie. — Druhý záměr — zničit svobodný český tisk — ukázal se obtížnější. Zastavení Havlíčkových Národních novin 19. ledna 1850 znamenalo ovšem těžkou ránu svobodě tiskového projevu v Čechách, přesto

⁷ Lev Thun, *Úvahy o nynějších poměrech*, str. 30.

⁸ L. c. str. 93.

⁹ L. c. str. 94.

¹⁰ L. c. str. 95.

¹¹ O vypuzení Palackého se přičinil pražský policejní ředitel Sacher-Masoch, který se stal členem muzejního výboru; ale iniciátorem byl podle přesvědčení Palackého Lev Thun.

však nebyla to dosud rána smrtelná. Havlíček začíná vydávat Slovana, a Thun musí dále hledat cesty k tomu, jak by v rámci a možnostech svého ministerského rezortu maximálně napomohl vládě k likvidaci posledního ohniska odporu v českém tisku. Tomuto cíli měl sloužit, jak o tom ještě bude řeč, nově založený česky psaný list, vydávaný s vládní podporou ve Vídni v letech 1850 — 1852, Vídenský deník.

Thun by ovšem nebyl mohl svoje záměry uskutečňovat bez spojenců. Jedním z nich byl rakousko-český historik německého původu Josef Alexandr Helfert (1820—1910), státní podtajemník v Thunově ministerstvu v letech 1849—1863, autor polemického spisku proti Palackému Österreich und die Nationalitäten (1850), v němž napadal — v duchu rakouského centralismu — Palackého ideu federativního zřízení v Rakousku.¹² — Ale hlavní spojence našel Thun přímo v českém táboře, a co víc, v bezprostředním okolí Havlíčkově. Prvním z nich byl Josef Jireček (1825—1888), právník, žurnalista a literární historik. Jako vrstevník a přítel Havlíčkův pracoval v redakci Národních novin, účastnil se Slovanského sjezdu a byl členem Národního výboru. Po ztroskotání nadějí na úspěch národního hnutí z r. 1848 vplul však co nejrychleji do vládních vod. Roku 1850 byl povolán Lvem Thunem do ministerstva vyučování, kde pak působil jedenaadvacet let. Jeho kariéra vyvrcholila r. 1871, kdy se stal ministrem vyučování. Jireček, jak ještě uvidíme, měl zřejmě hlavní podíl na přípravě, koncepci a vydávání Vídenského deníku. Spolu s ním působil v tomto listu i jeho bratr Hermenegild Jireček (1827—1909), později vynikající představitel našich právních dějin.

Redaktorské jméno propůjčoval Vídenskému deníku bezvýznamný žurnalista Jan Křtitel Votka (1825—1897). Životopis tohoto renegáta, obračejícího se podle každého větru, zaslouží zmínky jen pro svoji kurióznost. Roku 1848 si Votka právě odbýval noviciát v křižovnickém klášteře v Praze. Pod dojmem dobových událostí vystoupil z kláštera a dal se horlivě do služeb národního hnutí, a to na jeho nejrevolučnějším křídle. Stal se členem redakce Havlíčkových Národních novin, kam vnášel radikální tendence, a jako účastník revolučního dění proslul svými ohnivými vlasteneckými projevy.¹³ Obnova absolutismu vyvolala další prudký zvrat ve Vot-

¹² Svoje provládní smýšlení prokázal Helfert i jako poslanec říšského sněmu; stál důsledně na stanovisku aristokracie a katolické církve, a když zjistil, jak malou má naději na obhájení tohoto stanoviska v říšském sněmu, připojil se potají na stranu těch vládních činitelů, kteří usilovali o rozpuštění sněmu. Dokladem toho je zejména Helfertova účast na tajné poradě u ministra Stadionu v noci z 6. na 7. března 1849, jejímž výsledkem bylo rozhodnutí o násilném uzavření sněmovního jednání v Kroměříži.

¹³ Viz Alex. Helfert, *Der Prager Juni-Aufstand 1848*, Praha 1897, str. 141; dále J. V. Frič, *Paměti* (kde je užíváno původní podoby Votkova jména, tj. Vodka), zvl. svazek druhý, oddíl třetí, Praha 1960, str. 42 a násl. — zde nacházíme zejména vylíčení Votkovy účasti na revolučním dění a ve vedení vlastenecko-slovanského spolku Slávie.

kově životě a smýšlení. Z radikála se stal přes noc ultrakonzervatívec, který ochotně nabídl své chabé síly vládní moci. Stal se redaktorem Vídeňského deníku, kde organizoval protihavličkovské kampaně. Ale neskldil za to vděk svých chleboďarců: bylo mu kladeno za vinu, že Vídeňský deník nenašel v Čechách takřka žádné odběratele a že tudíž nemohl dosáhnout cíle, pro který byl založen, totiž paralyzovat vliv Slovana. Podle Tomkových Pamětí¹⁴ k tomuto neúspěchu „poněkud přičinila i některá přílišná horlivost redaktora Votky, který nezachovával vždy pravé míry v zápase s protivníky“. Votka se musel koncem května r. 1851 redakce listu vzdát ve prospěch Hermenegilda Jirečka. — Později se rozpomněl na počátky své životní dráhy a rozhodl se pro návrat k duchovnímu stavu. Doba byla k tomu vhodná — schylovalo se ke konkordátu mezi státem a církví a vliv katolicismu v Rakousku kulminoval. Votka vstoupil r. 1854 do jezuitského řádu, stal se horlivým kazatelem a napsal několik propagačních spisků proti ateistům a na obranu svatosti Jana Nepomuckého (například Skřípec na české nevěrce a svobodomyšlníky čili objasněná a odůvodněná Lež a pravda o sv. Janu Nepomuckém, 1887).

Ale bezvýznamné figurky Votkova typu byly v Thunově okolí spíše jen výjimkou. Ministr, odpovědný nejen za rakouské školství, ale také za to, že nikde v říši nebude trpěna protivládní ideologie, snažil se získávat význačné osobnosti českého kulturního a národního života a s jejich pomocí chtěl usilovat o zlomení českého národního odporu. Byl zřejmě dobrým znalcem lidských povah a věděl, jak využívat jejich vlastností a slabostí. A tak dokázal brzo po tom, co nastoupil svůj vládní úřad, připoutat k sobě dalšího, a to patrně nejpřednějšího z členů někdejšího přátelského okruhu Karla Havlíčka. Byl to historik Václav Vladivoj Tomek. Celá záležitost byla pro Thuna značně usnadněna tím, že už léta Tomka znal, a co víc, dovedl si jej zřejmě už dávno naklonit.

¹⁴ V. V. Tomek, Paměti z mého života, díl první, Praha 1904, str. 374.